

Силабус курсу:

**ПСИХОЛОГІЯ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ
СТОСУНКІВ**
(вибіркова дисципліна)

Ступінь вищої освіти:

бакалавр

Спеціальність:

для здобувачів будь якої освітньої програми

Рік підготовки:

2-ий

Семестр викладання:

4-ий (весняний)

Кількість кредитів ЕКТС:

5

Мова(-и) викладання:

українська

**Вид семестрового
контролю**

залік

Автор курсу та лектор:

к. психол. н., доц., Бугайова Наталія Миколаївна

вченій ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

доцент кафедри психології та соціології

посада

Viber, WhatsApp

bugajova@snu.edu.ua

+38-095-678-11-83

за номером

за графіком

телефону

месенджер

консультації

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

Викладач практичних занять:*

вченій ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

посада

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

* – 1) дані підрозділи вносяться до силабусу в разі, якщо практичні та (або) лабораторні заняття проводить інший викладач, котрий не є автором курсу та лектором; 2) припустимо змінювати називу підрозділу на «**Викладач лабораторних та практичних занять:**», якщо лабораторні та практичні заняття проводить один викладач, котрий не є автором курсу та лектором.

Анотація навчального курсу

Мета вивчення курсу:

оволодіння сучасними теоретичними та прикладними знаннями щодо закономірностей функціонування сім'ї, історії вивчення феномену батьківсько-дитячих стосунків; формування уявлень про батьківство, особливості батьківсько-дитячих стосунків та їх вплив на розвиток дитини, знайомство з методологією та технологією психологічної допомоги та корекції порушень батьківсько-дитячих стосунків.

Результати навчання:

Знати:

- особливості дитячо-батьківських стосунків;
- основні моделі дитячо-батьківських стосунків;
- складові впливу сім'ї на соціалізацію дитини;
- основні характеристики усвідомленого батьківства, його завдання та можливості;
- соціально-психологічні особливості батьківського виховання: позитивний та негативний вплив, стилі тощо;
- специфіку батьківсько-дитячих проблем на різних вікових етапах;
- зміст вікових криз дітей та криз розвитку сім'ї;
- чинники порушення батьківсько-дитячих стосунків;
- критерії та механізми формування дисфункційності батьківсько-дитячих стосунків;
- особливості дитячо-батьківських стосунків в неповних сім'ях, сім'ях з дитиною з особливими потребами, з гіперактивною дитиною, з дитиною з агресивною поведінкою тощо;
- фактори розвитку різних видів насилля в сім'ї, особливості функціонування сімей даного типу;
- особливості взаємодії та розвитку дитини в сім'ї з двома, трьома, дітьми;
- роль прарабатьків в системі дитячо-батьківських стосунків;
- особливості психодіагностики та корекції дитячо-батьківських стосунків.

Вміти:

- аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання;
- обґруntовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел;
- обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги;
- вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності;
- здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;
- пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання;

- здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності;
- рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки;
- дотримуватись етичних норм, враховувати авторське право та діяти відповідно норм академічної доброчесності при проведенні наукових досліджень, презентації їх результатів та у науково-педагогічній діяльності;
- демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям.

Мета курсу (набуті компетентності)

В результаті вивчення даного навчального курсу здобувач вищої освіти набуде наступних компетентностей:

1. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.
2. Здатність здійснювати пошук, оброблення, систематизацію, контекстualізацію та інтерпретацію загальнонаукової інформації з різних джерел, а також генерувати нові ідеї для вирішення практичних професійних завдань.
3. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.
4. Здатність до саморозвитку та професійного зростання, самоаналізу, рефлексії та адаптування до змінних умов.
5. Здатність використовувати методологію теоретичних та експериментальних досліджень у галузі психології для вирішення проблемних питань дитячо-батьківських відносин.
6. Вміння розробляти рекомендації з практичних питань психології сім'ї та дитячо-батьківських відносин для розв'язання нагальних сімейних ситуацій та популяризації наукових психологічних знань.
7. Вміння розробляти прогностичні моделі поведінки особистості в сім'ї та загальної сімейної ситуації.
8. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1.	Психологічна характеристика дитячо-батьківських стосунків	денна 2/0/1 заочна 0,2/0,2	Поняття дитячо-батьківських стосунків. Культурно-історичні аспекти взаємодії батьків і дітей. Відношення до дітей в архаїчних культурах. Зміна відношення до дітей у європейських культурах. Особливості відношення до дітей на вітчизняному просторі. Положення дітей і відношення до них у сучасному світі.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
2.	Основні	денна	Психоаналітична модель сімейного	Участь в

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
	моделі дитячо-батьківських стосунків	2/0/1 заочна 0,3/0/0,3	виховання (З Фройд, Е. Еріксон, Е. Фромм, Ф. Дольто, Д. В. Віннікотт, К. Бютнер, Е. Берн). Біхевіористична модель сімейного виховання (Дж. Уотсон, Б. Скіннер, Р. Сірс, А. Бандура). Гуманістична модель сімейного виховання (А. Адлер, Р. Дрейкурс, Д. Нельсен, Л. Лотт, Х. С. Гленн, Т. Гордон, К. Роджерс). Моделі батьківсько-дитячих стосунків у «народній психології розвитку» (Folk developmental psychology), «усвідомлене батьківство».	обговоренні Тести Індивідуальні завдання
3.	Сім'я як перший інститут соціалізації дитини	денна 2/0/1 заочна 0,5/0/0,5	Виховання, розвиток та соціалізація особистості дитини. Структура та стадії соціалізації. Фактори соціалізації. Специфіка сімейної соціалізації. Фактори впливу сім'ї на соціалізацію дитини. Функції сім'ї в розвитку особистості дитини. Стадії психічного розвитку дитини. Вікова динаміка взаємостосунків між дитиною та батьками: особливості пренатального періоду, період немовляти, ранній вік, дошкільний вік, молодший шкільний вік, підлітковий вік, юнацький вік, молодість дітей. Спілкування батьків і дітей як детермінанта розвитку особистості дитини. Стилі спілкування батьків з дитиною. Проблема ефективного слухання дитини. Ти-висловлювання и Я-висловлювання в спілкуванні з дитиною.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
4.	Батьківство як соціокультурний і психологічний феномен	денна 2/0/1 заочна 0,5/0/0,5	Системний підхід до розуміння психологічної сутності та формування батьківства. Визначальні фактори формування батьківства (рівень суспільних впливів, вплив батьківської родини, вплив власної родини, індивідуальний рівень). Етапи становлення батьківства. Батьківські ролі. Батьківство як психологічний феномен. Компоненти батьківства (сімейні цінності, батьківські настанови та очікування, батьківські почуття, батьківські позиції та батьківська відповідальність, батьківське ставлення, стилі сімейного виховання). Батьківське ставлення та його компоненти. Батьківська позиція та батьківська установка. Типи батьківського ставлення. Типи батьківських позицій. Основні типи неправильних батьківських позицій: відкидаюча, що ухиляється, надмірно вимоглива, що надмірно оберігає.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
5.	Батьківство та материнство	денна 4/0/2 заочна	Материнство як психологічний феномен (материнський інстинкт, онтогенез материнства, фактори, що сприяють	Участь в обговоренні Тести

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
	як складові дитячо-батьківських стосунків	0,5/0,5	формуванню материнства, готовність до материнства, психологічні особливості вагітних жінок готових та неготових до материнства). Материнська деривація. Вплив внутрішньоутробного виховання на дитину. Фактори та умови психічного ризику для майбутньої дитини (стреси матері у період вагітності, страхи жінки протягом вагітності, негативне відношення до вагітності). Психологічний супровід вагітності та підготовка батьків до народження дитини. Особливості батьківсько-дитячих стосунків в період новонародженості. Вплив психологічної прив'язаності матері та немовляти на подальший розвиток дитини (теорія Дж. Буллбі та М. Ейнсворт). Роль матері в соціалізації дитини. Мати як опосередковуюча ланка у спілкуванні батька та дитини. Сурогатне материнство. Поняття та формування батьківства. Психологічна готовність до батьківства. Соціальна природа батьківства, його структура і функції. Типи батьків. Вплив батька на розвиток особистості дитини. Детермінанти участі батька у вихованні дитини. Онтогенез батьківської сфери. Гендерна ідентичність чоловіка як детермінанта батьківства. Батьківство як частина особистісної сфери чоловіка: мотивація та цінність батьківства. Моделі взаємовідносин батька та дитини на різних етапах розвитку суспільства. Роль батька в процесі соціалізації дитини. Відсутність чоловічої або жіночої ролі в родині. Відмінності материнської та батьківської позиції по відношенню до дитини та їх виховні функції.	Індивідуальні завдання
6.	Соціально-психологічні особливості батьківського виховання: позитивний та негативний вплив	денна 4/0/2 заочна 0,5/0,5	Можливості реалізації виховного потенціалу сучасної сім'ї. Вплив стилю виховання на становлення особистості дитини. Типології стилів сімейного виховання. Психологічні бар'єри, що заважають сімейному вихованню. Соціальні детермінанти розвитку та прояву батьківської любові. Моделі батьківської любові на різних соціокультурних етапах розвитку суспільства (інфантіцидний стиль, лишаючий стиль, амбівалентний стиль, нав'язливий стиль, соціалізуючий та допомагаючий стилі). Психологічні особливості любові матері та батька. Поняття прийняття, прихильність і	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			любов в контексті дитячо-батьківських стосунків. Типологія батьківської любові. Причини порушення батьківської любові. Проблеми дитячо-батьківських стосунків та благополуччя дитини в сім'ї. Характеристика неадекватного батьківського ставлення: потураюча гіперпротекція, домінуюча гіпопротекція, підвищена моральна відповіальність, емоційне відторгнення, жорстоке ставлення тощо. Причини неадекватного ставлення батьків до дитини (психолого-педагогічна некомpetентність батьків, некритично засвоєні стереотипи виховання, особистісні особливості батьків, особливості взаємин подружжя Жорстоке поводження з дитиною.	
7.	Порушення батьківсько-дитячих стосунків	денна 4/0/2 заочна 0,5/0/0,5	Вплив порушень сімейних відносин на психічний розвиток дітей. Девіантне батьківство. Форми девіантного батьківства. Пояснювальні моделі походження девіантного батьківства. Профілактика девіантного батьківства. Девіантне материнство як психологічний феномен. Психологічні особливості неблагополучних сімей та їх типологія. Особливості батьківсько-дитячих відносин у соціально-неблагополучних сім'ях і їх вплив на розвиток дитини. Специфіка розвитку дитини у неповній сім'ї. Соціальна ситуація розвитку у неповній сім'ї. Особливості батьківсько-дитячих стосунків у неповних сім'ях. Типи поведінки матері в неповній родині. Одиноке батьківство. Причини та труднощі одинокого батьківства. Психологічна допомога дитині у ситуації розлучення чи втрати батьків. Феномен «недільного тата». Особливості розвитку дитини в алкогольній сім'ї. Специфіка психологічної допомоги соціально-неблагополучним сім'ям. Жорстоке поводження батьків з дітьми, вплив сімейного насилля на розвиток дитини. Родини з «групи ризику» по проблемі жорстокого поводження з дітьми. Види жорстокого поводження з дітьми в родині. Діагностичні ознаки фізичного, психологічного, сексуального насилля у дітей. Специфіка батьківсько-дитячих стосунків у сім'ї з жорстоким поводженням з дітьми. Особливості психічного розвитку дітей у таких сім'ях. Психологічна допомога	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			дітям – жертвам насилия. Батьківсько-дитячі стосунки у сім'ях з дітьми з порушеннями психічного розвитку. Психологічні особливості прийомної сім'ї. Форми сімейного виховання дітей-сиріт, та дітей, що залишились без батьківського піклування. Мотивація прийомного батьківства. Психологічна готовність прийомних батьків до прийняття дитини в сім'ю. Динаміка психологічної адаптації дитини до нової сім'ї. Психологічний супровід замісничих сімей. Психологічна допомога дітям, що потрапили у прийомну сім'ю.	
8.	Сиблінгова позиція як фактор розвитку особистості дитини у сім'ї	денна 2/0/1 заочна 0,2/0/0,2	Характеристика відносин між дітьми у сім'ї. Виховання дітей у різних типах сімей. Проблеми відносин батьків з різними за віком дітьми: причини, можливості усунення. Хлопчик і дівчина в сім'ї. Психологічні особливості батьківсько-дитячих стосунків у сім'ї з однією дитиною. Порядок народження, стать і різниця у віці між дітьми в сім'ї. Розрізnenня у сприйнятті батьками першої, другої, третьої і єдиної дитини. Психологічні особливості єдиної, молодшої, середньої та старшої дитини в сім'ї. Особливості психологічної позиції «молодших» та «старших» дітей у сім'ї. Суперництво дітей у сім'ї. Психологічні особливості близнюкової позиції. Вплив батьків на конкурентні стосунки в родині.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
9.	Прабатьки в системі дитячо-батьківських стосунків	денна 2/0/1 заочна 0,3/0/0,3	Взаємостосунки старшого та молодшого покоління в родині. Етапи прабатьківства. Бабусі та дідусі в сімейній системі. Патологізуюче сімейне наслідування. Особисті відносини прабатьків та їх дітей та онуків. Функції прабатьків в сім'ї. Типи бабусь: «бабуся – жертва», «бабуся – суперниця»; гармонійні, далекі, символічні, індивідуальні; формальні, сурогатні батьки, джерело сімейної мудрості, затійники, відсторонені; «звичайні бабусі», «активні (захоплені) бабусі», «далекі (відсторонені) бабусі».	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
10.	Психодіагностика та корекція дитячо-батьківських стосунків	денна 4/0/2 заочна 0,5/0/0,5	Сучасні підходи до діагностики дитячо-батьківських відносин. Діагностика батьківсько-дитячих стосунків та стилю виховання. Діагностика батьківсько-дитячих стосунків з позиції дитини. Нерозвиненість батьківських почуттів: діагностика, причини, корекція. Особливості запитів та види	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			психологічної допомоги з проблем дитячо-батьківських стосунків. Напрямки, задачі та методи корекційної роботи в області дитячо-батьківських стосунків. Методи, техніки і процедури індивідуальної роботи з батьками та дітьми. Метод сімейного консультування: консультування сім'ї з приводу складностей у взаєминах з дітьми; консультування сім'ї з приводу приниження гідності дитини, із суїциdalними та летальними тенденціями; консультування сім'ї з приводу соціальних і психічних відхилень у дітей. Методи системної терапії (циркулярне інтерв'ю, сімейна скульптура, рефлексуюча команда тощо). Групові методи психокорекції з проблемами дитячо-батьківських стосунків. Груповий психологічний тренінг. Особливості груп тренінгу батьківської ефективності.	

Рекомендована література

1. Барнс Р. Як вітчиму стати батьком / Р. Барнс. – Львів : Свічадо, 2014. – 190 с.
2. Бикова А. Самостійна дитина, або Як стати «лінивою мамою» / А. Бикова. – К. : BookChef, 2017. – 272 с.
3. Біда Н., Оксанич А., Сидорченко О. Спілкування з дитиною в малюнках / Н. Біда, А. Оксанич, О. Сидорченко. – К. : ГО «Батьківська спілка», 2019. – 138 с.
4. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї : курс лекцій / О. І. Бондарчук. – К. : МАУП, 2001. – 95 с.
5. Боуэн М. Теория и практика психотерапии / М. Боуэн // Семейная психология и семейная терапия. - 2000. – № 2. – С. 100-121.
6. Варга В. С. Моя сім'я та Я : прогр. корекції емоційно-вольової сфери дітей у контексті дитячо-батьківських стосунків : навч.-метод. посіб. / В. С. Варга, Т. В. Пащенко; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Держ. вищ. навч. закл. «Ужгород. нац. ун-т» [та ін.]. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2011. – 144 с.
7. Васильківська С. В. Основи психологічного консультування : навчальний посібник / С. В. Васильківська. – К. : Четверта хвиля, 2004. – 256 с.
8. Ващенко Г. Виховний ідеал : підруч. для педагогів, виховників, молоді і батьків. Т. 1 / Г. Ващенко ; авт. передм. О. Гентош. - Львів : Камула, 2006. - 276 с.
9. Вітакер К. Брак і сім'я / К. Вітакер // Сімейна психологія і сімейна терапія. – 2008. – № 3.
10. Вовчик-Блакитна О. О. Індивідуальні особливості емоційного розвитку дитини : стратегії педагогічного супроводу / О. О. Вовчик-Блакитна // Практична психологія та соціальна робота. - 2006. - № 4. - С. 1–3.
11. Гресь А. Зрозумій мене! Секрети розшифровування дитячої поведінки / А. Гресь. – Харків : Основа, 2019. – 96 с.

12. Джесс П. Шаткін. Народжені бути вільними. Чому підлітки ризикують та як захистити їх від небезпек / Джесс П. Шаткін. – К. : Книголав, 2018. – 304 с.
13. Дмитренко Л. Виховання обдарованих дітей / Л. Дмитренко // Палітра педагога. - 2007. - № 2. - С. 13-15.
14. Долинська Л. В. Підготовка молоді до сімейного життя. (соц.-псих. тренінг) : навчально-методичний посібник / Л. В. Долинська, Т. А. Демидова. - К., 2002.
15. Дольто Ф. Боротьба за дитину. Як уникнути стереотипів і штампів виховання / Франсуаза Дольто. – Харків : КСД, 2018. – 672 с.
16. Дорослі й діти : формування емоційних стосунків. Навчальний посібник / за заг. ред. М. Борищевського, Г. Бевз // Діти державної опіки : проблеми, розвиток, підтримка. – К., 2005.
17. Дубінська Л. Дитина не слухає. Що робити? / Л. Дубінська. – К. : БрайтБукс, 2016. – 128 с.
18. Зав'язкін О. Граючи, розвиваємо увагу, пам'ять, уяву, логіку, мовлення : для дошкільнят, дбайливих батьків, працівників дошкіл. закл. : дітям 4-6 р. / О. Зав'язкін, О. Бондаренко, В. Вострікова ; худож. С. Донець, Г. Тимошенко, А. Далбуз ; пер. Ю. Жиронкіна. - Донецьк : БАО, 2007. — 176 с.
19. Іванов Д. І. Символічні форми репрезентації дитячо-батьківських стосунків : глибинно-психологічні аспекти / Д. І. Іванов // Наука і освіта. - 2001. - № 4. - С. 24–28.
20. Кілбі Е. Розблоковане батьківство. Як виростити здорових і щасливих дітей в епоху інформаційних технологій / Елізабет Кілбі. – К. : КМ Букс, 2019. – 248 с.
21. Колупаєва А., Наконечна Л. Інклузивне навчання. Вибір батьків / А. Колупаєва, Л. Наконечна. – К. : Кенгуру, 2019.
22. Корчак Я. Як любити дитину / Януш Корчак. – Харків : КСД, 2016. – 208 с.
23. Кравченко К. В. Дослідження ставлення батьків до дитини у сучасних українських сім'ях // Матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. «Актуальні питання соціальної та практичної психології у координатах сучасних парадигм» : зб. наук. праць / за заг. ред. проф. Н. Є. Завацької, 23–24 січн. 2015 р. - Сєверодонецьк : Вид-во Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, 2015. - С. 88–90.
24. Кравченко Т. Сімейне виховання та його технології : студії: родинна педагогіка / Т. Кравченко, О. Хромова // Учитель. — 2000. — № 1-3. — С.17-21.
25. Кривопишина О. Сім'я як мікрочинник творчої особистості / О. Кривопишина // Обдарована дитина. - 2007 - № 7. - С. 60-63.
26. Курсінка М. Виховання надзвичайної дитини / Мері Шіді Курсінка. – К. : Наш формат, 2016. – 432 с.
27. Ліщук В. Материнська школа. Щоб усі діти були щасливими / В. Ліщук ; за ред. П. Осколова. - Чернівці, 2003. - 192 с.
28. Максименко Д. С. Вчимося бути батьками. Школа для молодих батьків / Д. С. Максименко. – К. : Центр навчальної літератури, 2018. – 200 с.
29. Марінушкіна О. Е., Замазій Б. О. Порадник практичного психолога / О. Е. Марінушкіна, Б. О. Замазій. – Харків, 2007.
30. Медіна Дж. Правила розвитку мозку дитини. Як виховати розумну та щасливу дитину від народження до п'яти / Джон Медіна. – К. : Наш формат, 2019. – 320 с.
31. Новара Д. Покарання марні. Як виховувати, не попадаючи в пастку емоцій / Даніеле Новара. – К. : Сварог, 2020. – 276 с.
32. Павелків Р. В. Вікова психологія / Р. В. Павелків. – К. : Кондор, 2011. – 469 с.
33. Перлман К. Ігноруйте! Щасливе виховання без надмірного контролю / К. Перлман. – К. : Книголав, 2018. – 240 с.
34. Петрановська Л. Таємна опора. Емоційний зв'язок у житті дитини / Л. Петрановська. – К. : Віват, 2021. – 224 с.

35. Петрановська Л. Якщо з дитиною складно / Л. Петрановська. – Харків : Віват, 2020.
36. Психологічна допомога сім'ї : посібник / за ред. З. Г. Кісарчук. – К. : ОП «Житомирська облдруккарня», 2008. – 182 с.
37. Психологія сім'ї / Поліщук В. М., Ільїна Н. М., Поліщук С. А. та ін.; за заг. ред. В. М. Поліщука. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. – 239 с.
38. Психологія сім'ї та шлюбу : таблиці, схеми, коментарі : навчально-наочний підручник / за заг. ред. О. М. Цільмак. – К. : Видавництво Ліра-К, 2020. – 266 с.
39. Психологія сім'ї : навчальний посібник / за заг. ред. В. М. Поліщука. – Суми : Університетська книга, 2020. – 282 с.
40. Рацул А. Педагогічні умови родинно-сімейного виховання дітей / А. Рацул // Рідна школа. - 2007. - № 4. - С. 53-56.
41. Ройз С. Практичне дитинознавство. Продовжуємо розмову / Світлана Ройз. – К. : Ніка-Центр, 2021. – 384 с.
42. Сарабейська М. Виховання дітей у сім'ї / М. Сарабейська // Розкажіть онуку. - 2006. - № 21-22. - С. 107-111.
43. Седих К. В. Психологія сім'ї : навч. посіб. / К. В. Седих. – Полтава, 2014. – 259 с.
44. Сігел Д., Брайсон Т. Досить істерик! Комплексний підхід до гармонійного виховання дитини / Деніел Сігел, Тіна Брайсон. – К. : Наш формат, 2018. – 264 с.
45. Соколов В. Як виховати не зашкодивши / В. Соколов. – Харків : Основа, 2018. – 240 с.
46. Супербатьки. 75 успішних стратегій виховання / Еріка Райшер; пер. Т. Заволоко. – К. : КМ-Букс, 2018. – 208 с.
47. Темплар Р. Правила батьківства / Річард Темплар. – Харків : КСД, 2017. – 288 с.
48. Толстокорова А. Проблеми сімейного виховання : гендерний аспект / А. Толстокорова // Психолог. - 2003. - № 10-11. - С. 45-48.
49. Туріщева Л. В. Робота шкільного психолога з батьками. Навчально-методичний посібник для вчителя / Л. В. Туріщева. – Харків, 2007.
50. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї [Текст] : навч. посіб. / Р. П. Федоренко. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 364 с.
51. Шаргородська С. Насилля в сім'ї : види, наслідки, шляхи подолання / С. Шаргородська // Соціальний педагог. – 2007. – № 2(2). – С.14-16.
52. Шишалова Л. І. Партнерська взаємодія з дитиною. Тренінгові заняття з батьками / Л. І. Шишалова // Дошкільний навчальний заклад. – 2007. – № 1 (07).
53. Шрагіна Л. 15 табу для матусь і татусів, або Батьківські помилки з любові до дітей / Л. Шрагіна. – Львів : ВСЛ, 2016. – 144 с.
54. Шрагіна Л. Немовля – малеча - підліток. Мудрі формули виховання / Л. Шрагіна. – К. : Брайт Стар, 2016. – 160 с.
55. Щербакова К. У сім'ї росте дитина : родина і становлення особистості / К. Щербакова, Г. Григоренко. - К. : Неопалима купина, 2006. - 238 с.

Нормативно-правові інформаційні джерела:

1. Сімейний кодекс України. – Електронний ресурс. – Режим доступу : <https://ips.ligazakon.net/document/t022947>.
2. Конвенція про права дитини. – Електронний ресурс. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки до виконання контрольних робіт з дисципліни "Психологія дитячо-батьківських стосунків" / Укл. : Н. М. Бугайова. – К. : Вид-во Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, 2023.

2. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни "Психологія дитячо-батьківських стосунків" / Укл. : Н. М. Бугайова. – К. : Вид-во Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, 2023.

3. Методичні вказівки до виконання самостійної роботи з дисципліни "Психологія дитячо-батьківських стосунків" / Укл. : Н. М. Бугайова. – К. : Вид-во Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, 2023.

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання здобувач може отримати визначену кількість балів:

Інструменти та завдання	Кількість балів
Участь в обговоренні	10 (по 0,72 балів за 1 ЛК)
Практичні заняття	28 (7 практичних по 4 бали за 1 ПК)
Самостійна робота (контрольні роботи, реферати, есе, презентації, опрацювання наукової літератури тощо)	32
Підсумковий екзаменаційний (заліковий) тест	30
Разом	100

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою		
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку	
90 – 100	A	відмінно	зараховано	
82-89	B	добре		
74-81	C			
64-73	D	задовільно		
60-63	E			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання	
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

Політика курсу

Політика курсу

*Плагіат та
академічна*

Під час виконання практичних і самостійних завдань здобувачі вищої освіти мають дотримуватися політики академічної добросердісті.

<i>доброочесність:</i>	Запозичення (використання ідей, розробок, тверджень, статистичних або експериментальних відомостей інших авторів) повинні бути оформлені відповідними посиланнями на першоджерела. Списування або копіювання є категорично забороненими. Перевірка текстів на унікальність здійснюється однаково для всіх здобувачів. Здобувачі вищої освіти самостійно виконують навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей).
<i>Перезарахування кредитів, отриманих у неформальній освіті:</i>	Здобувач вищої освіти може пройти певні онлайн-курси, які пов'язані з темами дисципліни, на онлайн-платформах. При поданні документу про проходження курсу здобувачу можуть бути перезараховані певні теми курсу та нараховані бали за завдання. Положення про порядок зарахування результатів навчання, отриманих в формальній та неформальній освіті, розміщено на сайті університету https://snu.edu.ua/index.php/university/sfera-poshyrennya-suya-v-snu-im-v-dalya/informatsijna-kartka-dokumenta-87/
<i>Завдання i заняття:</i>	Усі завдання, передбачені програмою курсу мають бути виконані своєчасно та оцінені в спосіб, зазначений вище. Аудиторні заняття мають відвідуватись регулярно. Пропущені заняття (з будь-яких причин) мають бути відпрацьовані з отриманням відповідної оцінки не пізніше останнього тижня поточного семестру. В разі поважної причини (хвороба, академічна мобільність тощо) терміни можуть бути збільшені за письмовим дозволом декана.
<i>Поведінка в аудиторії:</i>	На заняття здобувачі вищої освіти вчасно приходять до аудиторії відповідно до діючого розкладу та обов'язково мають дотримуватися вимог техніки безпеки. Під час заняття здобувачі: <ul style="list-style-type: none"> - дотримуються етичних правил поводження; - знаходяться на своєму навчальному місці; - не заважають викладачу проводити заняття та іншим студентам навчатися. Під час контролю знань здобувачі: <ul style="list-style-type: none"> - є підготовленими відповідно до вимог даного курсу; - розраховують тільки на власні знання (не шукають інші джерела інформації або «допомоги» інших осіб); - не заважають іншим; - виконують усі вимоги викладачів щодо проведення контрольних заходів.